পুহত কুঁৱৈগঞা মৌ বুঢ়াগোহাঁইক পঠাই তুৰলীয়া মানুহ লগত দি চামধৰা গড় বন্ধালে। ১৬১০ শকৰ কাতিৰ দুদিন যাওঁতে শনিবাৰে ছয়দণ্ড বেলি হলত বৰকলাত ঘৰ উঠিল। সেই কাতিতে উত্তৰ-কোলৰ বেবেজিয়া আনি টোকোলাইত পাতিলে। সেই শকৰ ফাগুনত সকলো সত্ৰৰ উদাসীনক ৰাখি স্ত্ৰীলাগ ভকতক গুচালে। ১৬০৯ শকৰ চৈত্ৰত ৰজাদেৱো নপৰীয়া পৰিল, পাচে সুস্থ হল। ১৬১২ শকৰ পুহৰ ১২ দিন যাওঁতে শুক্ৰবাৰে ২ দণ্ড নিশা আছোতে ৰাজাদেৱে যাত্ৰা কৰি সলালৈ গৈ ১০৮ শত ব্ৰাহ্মণৰ হাতে বিশ্বনাথত জপ-হোম কৰালে। কাত্যায়ন ভট্টাচাৰ্য্যে, মুকলিমুৰায়ে তিলে-কুশে উচৰ্গি এশ ব্ৰাহ্মণৰ আয়ু দিলে। মাঘৰ ৯ দিন যাওঁতে বুধবাৰে ৰজাদেৱ গৰ্গাৰলৈ উজাই আহিল। ১৬১৩ শকৰ বহাগত দিলিহাল দীঘলা ভগা-বুঢ়াগোহাঁইক ঘৰবন্দী এটাই গোচৰ দিলে বোলে, ভগা-বুঢ়াগোহাঁয়ে বুত্তিয়ালৰ ফৈদীয়া বঙ্গহেৰে আলচি কোঁৱৰ এজনা পুহি লুকুৱাই থৈছে। আগেও এইকথা ৰাজাদেৱে শুনিছে গাভৰুৰ মুখে। জেঠৰ ৮ দিন যাওঁতে সুধি প্ৰমাণ পাই দীঘলা গোহাঁইক মাৰিলে। বঙ্গহবো যিসকলত দোষ পালে সেইসকলক মাৰিলে বাঁহগড়াৰ কটাহানিত। ২৩২॥

স্বৰ্গদেৱৰ জপ-হোম।—আহিনৰ ২০ দিন যাওঁতে দুৰ্গোৎসৱৰ একাদশীত ভাত নাখাবৰ হৈ কাত্যায়নকে আদি কৰি পণ্ডিত ব্ৰাহ্মণসকলক বাঁহগড়াৰ ৰাজ কৰি ডিঙিত কলহ আৰি গতিয়াই খেদিলে। ২০ দিন যাওঁতে বৃহস্পতিবাৰে সোলাফুকনৰ বঙ্গহ গোটাচাৰেকক পাই মাৰিলে। কাতিৰ ১৭ দিন যাওঁতে সোমবাৰে পৰ্ব্বতত দল বান্ধিবলৈ গাত খানিলে। ২৫ দিন যাওঁতে মঙ্গলবাৰে গাতত শিল পাৰিলে। আৰু সেই সময়তে কিহেবাই খাই হেন ঢক এটা উঠিল। আৰু সেই শকৰে শাওণত ৩ দিনৰ আগপাচ কৈ দুটা পানী হল। হোলোঙ্গৰ বৰজখলাৰ পাঁচোখোপ তল গৈছিলে, তাৰ নাম থলে শকা-শাকিনী। ১৬১৪ শকৰ আহাৰৰ ১৩ দিন

যাওঁতে দেওবাৰে ৰাজাদেৱে লোহিতত সঙ্কল্প কৰি জপ-হোম কৰাই ছাগ-হাঁহ বলি দি এশ বৎসৰ আয়ু খুজিলে। ২৩৩ ॥

নগা দমন।—২৩ দিন যাওঁতে নামচঙ্গীয়া নগাই আমাৰ ২৩টা মানুহ কাটিলে। ৰজাদেৱে এইকথা শুনি নগাক মাৰিবলৈ বঁটা-প্ৰসাদ দি ভাদৰ ২২ দিন যাওঁতে সোমবাৰে লোকজন লগত দি দুৱৰা দিহিঙ্গীয়া ফুকনক নামচাঙ্গৰ দুৱাৰে পঠালে। অভইপুৰীয়া চেটিয়া ভগা-বৰফুকনক ঘৰৰপৰা আনি লোকজন লগত দি বৰদুৱাৰে পঠালে। পাচে সিবোৰে গৈ নগাক মাৰি-কাটি বৰালে। নগা আহি মহাৰাজাৰ চৰণত সেৱা কৰিলেহি। লঠা খুনবাওক যমুনাকাখৰত কাটিলে। যিসকলৰ আসই শুদ্ধ, তাক বঁটা-প্ৰসাদ দি পঠাই দিলে। ২৩৪ ॥

বৈষ্ণৱ মহন্তৰ নিৰ্য্যাতন।—১৬১৫ শকত ভকতক ধৰিলে। তাৰ এইহে কাৰণ।—পূৰ্ব্বে ৰজাদেৱ পলাই ফুৰোতে দখিণপাটৰ কলাবাৰী সত্ৰতে আছোতে ডেকা-গোসাঁয়েৰে একদিনা বোলা-বুলি লাগিল। ডেকা-গোসাঁয়ে বঢ়াকৈ বাক্য বুলিলে। সেই কথা মনতে আছিল। আৰু যেতিয়া কলীয়াবৰত ফুকনবোৰে ৰজা পাতিলে, এইকথা শুনি ফুকনবোৰত কৈ ৰজা গুচাবৰ নিমিত্তে কলাবাৰীৰ পৰা নাৱে লুইতে ভটিয়াই গৈছে, ৰাজাদেৱ উজাই আহি বিশ্বনাথতে ৰহিছেহি। এনেতে নাও দেখি ৰাজাদেৱে সুধিলে, বোলে, কোন যায়? বুঢ়াপাচনীয়ে বোলে, নাৱক চাই দখিণপটীয়া ডেকা-গোসাঁই হেন দেখি। বোলে, কব দে মোক আশীৰ্ব্বাদ কৰি যাওক। মানুহে নাও মেলি গৈ কলত নাহিল। এই এক নিমিত্ত। আৰু বনমালী গোসাঁয়ে সুবৰ্ণৰ মূৰ্ত্তি এখান কৰিলে। এই কথা মনতে আছিল। পাচে বেজদলৈয়ে মহাৰাজাত গোচৰ দিলে বোলে, ভকতৰ ঘৰত ধন কিয়লেই লাগিছে? চাউলকঠাহে লাগে। তাকো সেৱক-শৰণীয়াই দিছে। যদি স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞা হই সেই ধন আনিব পাৰো। ৰাজাদেৱে বোলে, মোৰো মনত আছে। ভাল, বকুৱা, তঞ্জি চাউডাঙ্গ

দি সেই ধন অনা, পাচে মঞ্জি ভকতক যি বোলো বুলিয়। এই আজ্ঞা পাই বেজদলৈয়ে কজা চাউডাঙ্গক দেৱতাৰ আজ্ঞা শিখাই-বুঝাই কণাচেকেবাই, আছুবুলীয়া, এই দুইক লগত দি পাচিলে। সিহঁতো গৈ সকলো মহাজনসকলক অনেক লাঞ্ছনা কৰি ডাঁৰি-বান্ধি ধন আনিলে। দখিণপাটৰ সুবৰ্ণৰ মূৰ্ত্তিকো আনি ভাঙ্গি পৰ্ব্বতৰ দ'লৰ ঘট দিলে। পূৰ্ব্বৰ অপৰাধক লৈ দখিণপটীয়া ৰাম গোসাঁইৰো চক্ষু কাঢ়িলে। আনো মহাজনসকলক স্থানৰ পৰা উচ্ছন্ন কৰি নামঘৰপত পাতিলে, টোকোলাইতো পাতিলে। নামঘৰকলৈ নিয়াসকলক আছু-বুলীয়াক পঠাই ভাদৰ পূৰ্ণিমাত দণ্ড কৰালে। ২৩৫॥

গদাধৰসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ মৃত্যু।—১৬১৬ শকৰ মাঘত ৰাজাদেৱে দিখৌৰ আগাৰিৰ ৰৰডুবিৰ কাখৰত পহু মাৰিবলৈ গৈ ৰৰশিলতে উঠি ৰঙ্গ চাইছিলে। সেই সময়ত পৰ্ব্বতৰ পৰা পহু এটা দেও মাৰি আহি ৰৰশিলত পৰিলহি। ৰজাদেৱৰ গা চঁকি তেতিয়াই জ্বৰ উঠিলত ঘৰলৈ আহিল। সেই জ্বৰে নেৰিলে। আৰু ভিঙ্গিতে গাৰ এটা হল, তাৰো ডাঙৰ বেদনা হল। সেই বেদনাতে ফাগুনত মহাৰাজা স্বৰ্গী হল। ভোগ ১৫ বৎসৰ ৫ মাহ। ২৩৬॥

স্বৰ্গদেৱ ৰুদ্ৰসিংহই ৰংপুৰ নগৰ পাতে।—১৬১৬ শকৰ ফাগুনত ৰুদ্ৰসিংহ ৰজা হৈ শিঙ্গৰীঘৰ উঠি সিংহাসনত বসি সাত দিন ৰঙ্গ-আনন্দ কৰি পাত্ৰ-মন্ত্ৰী সমস্তকো যোগ্যানুসাৰে বঁটা বাহন দিলে। ১৬১৭ শকৰ আঘোণত ৰঙ্গপুৰত পুখুৰী খানিলে। ১৬১৯ শকত পুখুৰী উচৰ্গিলে। সকলো মহাজনসকলক আনি উত্তৰপাৰে ঈশ্বৰৰ মহাদেৱৰ দুই দৌল বন্ধালে। আৰু পুখুৰীৰ উত্তৰে বাহৰ কৰি ৰঙ্গপুৰ নাম থলে। ১৬২০ শকত দৌল উচৰ্গি কেশবাই মূৰ্ত্তি স্থাপন কৰিলে। ২৩৭॥

চাৰিংৰজাৰ দ্ৰোহ।—আতপাচে লুচায়েক চাৰিঙৰজা চঙ্গটকৰ কাখৰৰ চুলিৰ বকৰা সহিতে ৰাজদ্ৰোহ কৰিবলৈ মন দিলে। সেই সময়ত ৰাজাদেৱে চৰাইদেও কৰি পৰ্ব্বততে আছিল। চৰাই উকৰাই

নগৰলৈ আহোতে সেইখানিতে মাৰিবলৈ যুক্তি হৈ আছিল। এই বাৰ্ত্তা চাৰিঙ্গৰজাৰ হাঁহচোৰা ডোমে গৈ জনাইছে। ৰাজাদেৱো আহিবলৈ ওলাইছে, এই বাৰ্ত্তা পাই আলচেৰে মানুহ পঠাই চাৰিঙ্গ-ৰজাকো চুঙ্গিৰ বৰুৱাকো ধৰি বন্দী কৰিলে। আনাদিনা নগৰলৈ আহি চাৰিঙ্গৰজাক নামৰূকলৈ নিয়াই ঘিলা কাঢ়ি থব দিলে, চুঙ্গিৰ বৰুৱাক মাৰিলে। ২৩৮ ॥

লেচাই নামৰূপীয়া গোহাঁইৰ দ্ৰোহ।—আতপাচে সৰুজনা গোহাঁয়ে সন্দিকৈ ভিতৰুৱাল ফুকন, লানমখৰুৰ বন্দৰ নাওবৈচা ফুকন, বাইলুঙ্গ ডেকাফুকন, ভদৰুৱা হিলৈদাৰীৰ চৈখাম হাজৰিকীয়া, ঘোৰাচোৰাৰ লোচন বৰা, গতাগত কৰা, এইসকলেৰে যুক্তি হৈ ৰাজদ্ৰোহলৈ মন দিলে। এইকথা গোহাঁইৰ ফালৰ মেচাঘৰীয়া দামোদৰ ফুকনে চাঙ্গত ভৰিত পইজাৰ দিয়োতে মহাৰাজাত কলে। ৰাজাদেৱে প্ৰমাণত পাই সকলকো মাৰিবলৈ দিলে। তিনি ফুকনক ৰাখিবক মনে তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়াক কুকুৰা যুজাবৰ চলে নিয়ালে। এই আসয়ক বুজি ডাঙ্গৰীয়াসকলে মাতিলে। তিনি ফুকনক ৰাখি ঘোৰাচোৰা বৰা, হিলৈদাৰী হাজৰিকীয়া, আনো দুই চাৰিক মাৰিলে। ফুকনবোৰক ভাঙ্গি ঘৰলৈ খেদিলে। সৰুজনা গোহাঁইক নামৰূকলৈ নিলে। নগৰ মানুহ দুই-চাৰিক কাটিলে। দুই-চাৰিক নাক-কাণ কাটি খেদিলে। পাচে চেৰেঙুৱাল ঘনচাম পাচনিক পঠাই সৰুজনা গোহাঞিৰ চক্ষু কঢ়ালে। ২৩৯ ॥

বিদেশৰ সাজপাৰ পিন্ধিবলৈ অমান্তি।—আতপাচে বঙ্গালৰ হাতে ৰঙ্গপুৰত হেৰালিঘৰ সাজিলে। টেঙ্গাবাৰীত তলাতল ঘৰ সজালে। ৰঙ্গনাথ গোসাঁইৰ দ'ল বন্ধালে। ফাকুযাত্ৰাৰ দোল বন্ধালে। তাতে ফাকুযাত্ৰা কৰি ৰজাদেৱে জামা পাগ-ইজাৰ পিন্ধিলে। সকলকো সেইৰূপে দিলে। মাছুৱিয়াল লাইথপনা বৰগোহাঁই, কুঁৱৈগঞা দৰবধৰা বুঢ়াগোহাঁই, কেন্দুগুৰীয়া কনচেঙ্গক বৰপাত্ৰ-গোহাঁই এই তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়া বোলে, আপোনাৰ দেশৰ ধাৰাণ এৰি কেনে

বঙ্গালৰ ধাৰাপে বঁটা পিন্ধিম ? এইবুলি ওলোটাই দিলে। পাচে কুলমিনেৰে আহিল, পিন্ধিলে। বুঢ়াগোহাঁইয়ে মহাৰজালৈ প্ৰাৰ্থি খুজি গলত জামা পাগ-ইজাৰো দিলে। আৰু নামদাঙত শিলসাকো বন্ধালে। আৰু ঠাকুৰীয়া মহাজনসকলক ব্ৰাহ্মণক শৰণ লগাবলৈ নিষেধ কৰিলে। ২৪০ ॥

কছাৰীৰে সৈতে ৰণ।—আতপাচে কছাৰীৰ জয়সিংহ ৰজা কটকী পঠাই পত্ৰ-সন্দেশ দি কৈ আহিল বোলে, পূৰ্ব্বৰ আমাৰ মহঙ্গ সীমা কৰি ৰাজ্য, স্বৰ্গমহাৰাজা মোক এৰি দিয়োক। ৰাজাদেৱে তাক তুলি বিধাৰণ দেখি বোলে, বন্দী কছাৰীয়ে এনে কথা কব পাইনিকি ? এনেতে বৰগোহাঁইয়ে আমাৰ কটকীইতক বোলে, কি চাইছ, গতাই নে। পাচে হোলোঙ্গৰ পৰা গতিয়ালে, তাৰ ডিঙ্গিৰ মগিয়ো ছিগি পৰিল, পত্ৰকো ফালিলে। পাচে ৰাজাদেৱে তিনিজনা ডাঙৰীয়া সহিতে বৰুৱা, ফুকন সমস্তেৰে আলচ কৰি ভটিয়াই গৈ বিশ্বনাথত ৰহি তাৰেপৰা মৰঙ্গিৰ নগাচঁকীৰ বাটে পাচিলে কুঁৱৈগঞা দৰবধৰা বুঢ়াগোহাঞিং। মৰঙ্গিখোৱা বাহৰবীয়া বৰচেটিয়া গোহাঞিক দিলে চাউল-কড়িওৱাকৈ। দিহিঙ্গীয়া আলুন বৰবৰুৱাৰ পুতেক ডেকাবৰবৰুৱা তুইক মুক্ষ কৰি আনো ফুকন ৰাজখোৱা সকলকো পঠালে। কপিলীৰ বাটে শৰাইঘটীয়া ফুলবৰুৱাৰ পানীফুকনক মুক্ষ কৰি আনো ফুকন, ৰাজখোৱা সমস্তকে পঠালে। এইৰূপে দুয়ো বাটে গৈ ডেমেৰা মাইবাঙ্গ পালেগৈ। কছাৰী ৰজা পলাই গৈ জয়ন্তাত সোমাল। জয়ন্তা ৰজালৈ কৈ পঠালে বোলে, কছাৰীৰ ৰজা সোমাইছেগৈ, তাক দিয়াহক। জয়ন্তা ৰাজা বোলে, শৰণাগতক এৰি দিব নোৱাৰো। এনেতে মাইৰাঙ্গত বৰবৰুৱা নৰিয়া পৰিবৰ শুনি সমস্তকো ওলাই আহিব দিলে। সমস্তো ওলাই আহোতে গেলেমু কোঠত বৰুৱা মৰিল। পাচে সমস্তো ওলাই আহি কছাৰীৰ হাতী, ঘোৰা, মানুহ, আনো বস্ত্ৰ-দ্ৰব্য যি পালে সমস্তকো দি মহাৰাজাৰ চৰণত বিশ্বনাথত সেৱা কৰিলেহি। সেইবেলা

ভগনত যোৱা বাঁহবৰীয়া বৰচেতিয়াৰ দুই পুতেককো পাই আনি যোগালেহি। ৰাজাদেৱে সন্দিকৈ বৰফুকনৰ পুতেক ভিতৰুৱাল ফুকনক বৰুৱা পাতি উজাই আহিল। ২৪১ ॥

জয়ন্তা ৰজা বন্দী।—এক বৎসৰৰ পাচত পুনৰ্ব্বাৰ ভটিয়াই গৈ মিচাত বাহৰ কৰি ৰহি কপিলীৰ বাটে বৰবৰুৱা প্ৰমুখ্যে গৰ্গয়া সকলকো পাচিলে, গোভাৰ বাটে শৰাইঘটীয়া বৰফুকন প্ৰমুখ্যে সকলকো পাচিলে। এইৰূপে সমস্তো গৈ জয়ন্তাপুৰ পালেগৈ। জয়ন্তাৰ ৰাজা ৰামসিংহে বৰবৰুৱাৰ ঠাইত বৰিলহি। কছাৰী ৰজাকো পাই দুৱৰাৰ ভিতৰুৱাল ফুকনৰ হাতত দি মহাৰাজাৰ ঠাইলৈ দি পঠালে। আগেই কছাৰী ৰজা বৰবৰুৱাত কলে, বোলে, তোমালোক জয়ন্তা ৰজাক উপায় কৰি মহাৰাজাৰ ঠাইলৈ দি পঠৱাহাক। যদি এনেখান নকৰিবা, ৰজাকো সৰুকোঁৱৰে নিবহি। তোমালোকেও গা সাৰিবলৈ টান হব, আৰু তোমালোকক ছলকৈ নি নগৰ সুমুৱাবলৈ মন দিছে। তাৰ কথাৰে নাযাবাহা। এইকথা শুনি বৰবৰুৱা বৰফুকনে যুক্তি হৈ জয়ন্তা ৰজাক আনি পুহিব লাগে বুলি ছলকৈ আনি বন্দী কৰিলে। জয়ন্তা ৰজা বোলে, মই স্ত্ৰী-মৰণে মৰিলো। বিজয়ৰাম কটকীয়ে বোলে, মই পূৰ্ব্বে কলো, অচমৰ তলে-পুতল, আসই বুজিবলৈ টান, তেতিয়া মোৰ কথা নললা, এতিয়া বিজয়ৰামে কি কৰিব? বুঢ়াৰ হাতত চেঙ্গেলি পৰিলে কমনে এৰাইতে পাৰি? পাচে বৰুৱা ফুকনেয়ো যুক্তি হৈ মন্ত্ৰণা কৰি বোলে, মহাৰজাক দৰ্শন কৰাবলৈ জয়ন্তা ৰজাক পৰগুলৈ নিম, এইবুলি সেইদিনাই গৰ্গয়া মিৰি-সন্দিকৈৰ দিহিঙ্গীয়া ফুকনকে শৰাইঘটীয়া বুঢ়াগোহাঁই-ফুকনকে লগত নি গোভাৰ বাটে জয়ন্তা ৰজাক দি পঠালে।

সৰুকোঁৱৰেও সাৱধান হৈ আছিল। ৰজাক নিবৰ শুনি পাচে-পাচে খেদি আহি সাতকোঁঠ কাটি আহি ৰজাক নাপাই উলটি গল। আৰু জয়ন্তী দেৱীক আনিবলৈ লোকজন লগত দি দেৱীঘৰীয়া বৰকৃষ্ণ ঠাকুৰক পাঞ্চিলে। জয়ন্তী দেৱীক আনোতে সৰুকোঁৱৰে বাটভেটি

ধৰি অনা মানুহক কাটি দেৱীক দিলে। কৃষ্ণ ঠাকুৰ গছত উঠিল। তাক কড়াই মাটিলৈ পেলাই কাটিলে। পাচে দুয়ো ফুকনে জয়ন্তা ৰজাক লৈ গোভা পালেহি। এনেতে সাতকোঠ কাটিবৰ শুনি দিহিঙ্গীয়া ফুকনৰ হাতত জয়ন্তা ৰজাক দি মহাৰাজাৰ আজ্ঞা নোহোৱাকৈ বুঢ়াগোহাঁই-ফুকনক খেদি গৈ বাট মুকলি কৰি ৰাজ্যৰ লগ ললেগৈ। কোঠ কাটিলতে বাট মৰিছিলে। বুঢ়াগোহাঁইকো পূৰ্ব্বে চাউল-কঢ়িয়োৱা মানুহক নিয়ম কৰি দিবৰ নিমিত্তে পাচিলে। তেওঁ ওলাই আহিল। মহাৰজা সাতকোঠ কাটিবৰ শুনি অসন্তোষ কৰি পুনৰ্ব্বাৰ বুঢ়াগোহাঁইক পাচিলে, বোলে সমস্তেও গৈ সৰুকোঁৱৰক বিচাৰি ধৰোক। পাচে সকলো এঠাই হুই সৰুকোঁৱৰক পুৰুষাৰ্থ কৰিয়ো বিচাৰি নাপালে, মহাৰাজালৈ জনাই আহিল। ৰাজাদেৱে সকলকো ওলাই আহিব দিলে, সমস্তো ওলাই আহিল। ২৪২॥

ৰংপুৰত কছাৰী আৰু জয়ন্তা ৰজা।—আতপাচে মহাৰজা উজাই আহি ৰংপুৰত থাকি কছাৰী ৰজাক জয়ন্তা ৰজাক ফাকুযাত্ৰা কৰি ৰঙ্গ দেখালে। সেই সময়তে জয়ন্তা কছাৰী দুয়ো ৰজা মহাৰজাক সেৱা কৰিলে। পাচে থকা ঠাই জানখনাতে জয়ন্তা ৰজা মৰিল। মহাৰজা খৰি দিয়াই কৰ্ম্ম কৰালে। দুবছৰৰ পাচত ৰাজাদেৱে ভটিয়াই গৈ সৰিহতলিত থাকি ৰৰকোঁৱৰক ৰজা পাতিলে। ৰংচৰি পাল-সেৱা কৰিম হেন নিৰন্ধক ললে। বাঁহৰবীয়া কৃষ্ণাই কটকীক পঠাই জয়ন্তাত থোৱালে। আৰু ৰকৱা ফুকন সমস্তকো পাচিলে সৰুকোঁৱৰক ধৰিবলৈ। তাক নাপাই উলটি আহিল। ২৪৩॥

ৰৰনদীৰ মুখত ফাকুযাত্ৰা উৎসৱ।—আতপাচে বাঁহগড়াৰ দুয়ো দুৱাৰৰ শিলৰ ঘট বাতি কিহৰাই ভাঙ্গিলে, সেই ৰাতিয়ে তিঙ্গখাঙৰ দ'লৰো ঘট ভাঙ্গিলে, পৰ্ব্বতৰো অঙ্গদ'লৰ ঘট ভাঙ্গিলে। আতপাচে মহাৰাজা ভটিয়াই গৈ ৰৰনদী মুখত ৰহি ফাকুযাত্ৰা কৰি অনেক দান-দখিণা কৰি মাধৱ গোসাঁই সেৱা কৰি উজাই ৰঙ্গপুৰলৈ আহিল। ২৪৪॥

নাচনিয়াৰৰ ঘৰত চোৰ।—আতপাচে মহাৰাজা ঢকাক মাৰিবক মনে বহাগত ভটিয়াই গৈ শৰাইঘাটত পৰীক্ষিত ৰজাৰ গড়ৰ কোলত বাহৰ কৰি ৰহিল। তাতে একদিনা ৰাজাৰ বৰঘৰৰ কাৰেঙ্গৰ ফালে নাচনিয়াৰৰ ঘৰত চাঙ্গতলীয়া হাৰী এটা সোমাইছিল, ওলাই যাওঁতে পৰীয়া মানুহে দেখি বোলে, সেইটো কোন? এতেকতে বৰ হুহি লাগিল। ৰাজাদেৱে উচাব খাই উঠি হাতত দা লৈ থিয় হৈ বাটঘৰৰ পৰা চেৰেগুৱাল ঘনচাম পাচনি বৰাক মতাই নি বোলে, ঘমচাম তঞ্জি চা, চাওঁ কি হৈছে। সিয়ো গৈ সমস্তকে নিজম কৰি সুধিলে বোলে, তহঁতৰ কি হল, কি দেখিলি? সিহঁতে বোলে, এইপোনে মানুহ এটা গল, তাক দেখি হুহি লাগিল। পাচে আৰিয়া লগাই চালে। আগে বৃষ্টি হৈছিলে, দেখে তাতে খোজ পৰি গৈছে, সেই খোজ ফেটা। সকলতে সুধিলে, বোলে, কোন আহিছিলি ক। সকলেয়ো বোলে, আমি নাই যোৱা। এইৰূপে জনালত ৰাজাদেৱে বোলে, ভৰি ফেটা মানুহ কোন আছে তাক চাই খোজেৰে প্ৰমাণ কৰি চা। পাচনি বৰাই বিচাৰ কৰি চাই হাৰীৰ ভিতৰত পাই আনি খোজত প্ৰমাণ কৰি প্ৰমাণত পাই ৰজাদেৱত জনালে, তাক বন্দী কৰি থৰ দিলে। ৰাতি পুৱালত অনেক প্ৰকাৰে সোধপোচ কৰি কথাহেন জানি গোটাতিনিএকক পৰীক্ষিত ৰজাৰ গড়ৰ কাষৰত কুঠাৰেৰে বুকু ফালি মাৰিলে। আৰুবোৰৰ নাক-কাণ কাটি বাজলৈ উলিয়াই বন্ধুয়া হাৰীক ভিতৰ সুমালে। ২৪৫॥

দীৰ্ঘেশ্বৰী পৰ্ব্বতত স্বৰ্গদেৱৰ মৃগয়া।—তাতে আক একদিনা ৰজাদেৱে দীৰ্ঘেচাৰী পৰ্ব্বতত পহু মাৰিবলৈ যাওঁতে বাটত ম'হ এটা আহি হাতী-ঘোৰাৰ কাড়ী বাৰুৱতীৰ পালী ভাঙ্গি মানুহ এটা মাৰি দোলাকাথৰীয়াবো পালী ভাঙ্গি ৰজাদেৱেৰে দুজনা গোহাঁইদেৱেৰে দোলাৰ মাজত সোমালহি। আগেই মানুহ এটা মাৰি উত্তৰৰ পৰা দখিণলৈ দীৰ্ঘেচাৰী পৰ্ব্বতৰ কাখৰে সেই ম'হ আহিল। পহুকটাই

যাঠি এপাত লৈ খোচ মাৰিলে। লৰ মাৰি দীৰ্ঘৈচাৰীত উঠিলগৈ। পাচে ৰজাদেৱ গৈ খাজিখোৱা সোমাই কিছুমান পৰ থাকি ওলাই গৈ দীৰ্ঘৈচাৰীৰ পছচোঙ্গৰ টঙ্গিত উঠি পছ মাৰিছে, এনেতে বহুত বান্দৰ আহি টঙ্গিঘৰৰ ওপৰত উঠিলহি, চন্দ্ৰতাপতো উঠিল, একোৰূপে খেদিব নোৱাৰিলে। ৰজাদেও টঙ্গিৰ পৰা নামি গুলিয়াই মাৰিব দিলে। পাচে আহোঁতে কানাইবৰখিবোৱা গড়ত প্ৰবলচিঙ্গ হাতীৰ আগে দোলাকাখৰীয়া এটা জাওঁপুৰ দি ধৰিলে, তাৰ দাঁতৰ মাঝত সোমাল, দান্ত গাত নবহিল। এবাই লৰ মাৰোতে চাব দি ধৰি মুৰৰ চেলেঙ্গ কাপোৰখান আনি চোবাই খাই উন্মত হই গড়ৰ পৰা বাগৰি তললৈ মুণ্ডকৈ খাৱৈত পৰিল। পুখুৰীপৰীয়া বুঢ়াগোহাঁই সেইবেলা তাৰ মাউত, তেওঁ হুইঁকি তাৰ মুৰতে বল, নপৰিল। পাচে ৰাজাদেৱে তাৰ লগত হাতী দুটা আৰু মানুহো ৰখীয়া দি বুলিলে, হাতী ভাল নহয়মানে নতুলিব। এইবুলি আহিল। ২৪৬॥

যোগল ৰাজ্য আক্ৰমণৰ উত্তম।—আৰু পূৰ্ব্বে ৰাজাদেৱে ঢকা মাৰিবলৈ ভাদৰ দিনত লাইথপনা গোহাঞিৰ পুতেক বৰগোহাঁই, কুঁৰৈগয়া ফুকন-বুঢ়াগোহাঁই, কেন্দুগুৰীয়া ডেকা বৰপাত্ৰ-গোহাঁই, এই তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়া প্ৰমুখ্যে বৰুৱা ফুকন সমস্তেতো সুধিলে বোলে, "মঞি ঢকা সীমাকৈ বঙ্গাগড়াৰ পৰা এই ৰাজ্যখানি মাৰিবলৈ মন কৰো, তোমালোকে কি বোলা ?" কেন্দুগুৰীয়া বৰপাত্ৰ-গোহাঁয়ে মহাৰাজাৰ কথাতে ভৰ দি বোলে, "স্বৰ্গদেৱে উত্তমহে সুধিছে। কৰতিয়া গঙ্গা সীমা কৰি আমাৰহে ৰাজ্য। আমি মন-কাণ নেদিৰৰ দ্বাৰাইহে শত্ৰুৱে লৈছে। ৰাজা হলে পৰশত্ৰুক মাৰি ৫৭
আপুনাৰ সীমানা ৰাখি ৰাজ্য লৰনেসে যোগ্য। আৰু নাও-নাৱৰা আহিলা-পাতি বহুতো হুইছে। স্বৰ্গদেৱৰ আজ্ঞা হলে, তাক মৰা যাব।" কুঁৰৈগঁয়া ফুকন-বুঢ়াগোহাঁয়ে বোলে, "স্বৰ্গদেৱে উত্তমহে সুধিছে, বৰপাত্ৰ-গোহাঁয়ে উত্তমহে কৈছে। স্বৰ্গদেৱৰ পূৰ্ব্বে পুলিন ৰাজাদেৱে তেজশক্তিৰ বলে বঙ্গামাটি চৰাই কৰতোৱা গঙ্গাত খাণ্ডা

পখালি গৈছে। তেতিয়া তাক আচল হেন দেখি গুৱাহাটীত থানা কৰি মানাহা সীমাকৈ গৈছে। জয়ধ্বজ ৰাজাদেৱৰ দিনত এনে আহিলা-পাতি বহুতো আছিল, তত্ৰাপি নাম হল ভগনীয়া ৰাজা। অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ আহিলা-পাতি সমস্তো জড়। স্বৰ্গদেৱৰ বন্দী-বেটাহে চেতন, সেয়ে চলালেহে চলে। তাৰো বলাবল বুজিব লাগে, শত্ৰুৰো বলাবল বুঝিব লাগে। জয়-পৰাজয় দুয়ো আছে। আকো বিশেষৰূপে বুজিহে বাঢ়িবলৈ ভাল হেন দেখি। তত্ৰাপি স্বৰ্গদেৱে যি বুলিব সেইয়েহে হব।" ৰাজাদেৱে খঙ কৰি বোলে, "সৰ্ব্বকালে গোহাঁই-বোৰৰ এনেহে কথা", এই বুলি বিদায় দিলে। পাচত বৰুৱা ফুকন সমস্তে বোলে, "স্বৰ্গদেৱ, গোহাঁইবোৰক নালাগে, আমাক আজ্ঞা কৰোক, ঢকা সীমা কৰি আমি মাৰোগৈ।" ২৪৭॥

ৰুদ্ৰসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ মৃত্যু।—পাচে ৰাজাদেৱে বৰদুৱাৰ মুখৰপৰা লুইতলৈ আলিৰ দুইফালে খলা চিকনাই ৰাজ্যক পুহিলে। ৰাজাদেৱে ওলাই গৈ আলিৰ দুয়োফালে সকলো প্ৰজাৰ আনন্দক ঠাইঘৰ এটি কৰিছিলে। তাতে বহি গৈ সকলো ৰাজ্যে আশীৰ্ব্বাদ কৰিলে, তাতে ৰজাদেৱৰ গা বেয়া কৰিলে, ঘৰলৈ আহিল। সেইদিনাৰেপৰা নৰবিয়া টান হৈয়েহে গল। আক নগৰ বহল কৰিবৰ মনে হেৰালি পৰ্ব্বত খানি খহোৱালে, ৰাতি সপোন দেখালে বোলে, বিধতাৰ নিৰ্ম্মাণ পৰ্ব্বত, তাক যে খহালি এতেকেহে নৰবিয়া পৰিলি। পাচে পূৰ্ব্বৰতে পৰ্ব্বত বন্ধাই গছ-লতা এইসকলো কলে, অনেক দান-দখিণাকো কৰিলে, তত্ৰাপি সুস্থ নহল। নৰবিয়া পৰিবৰ পৰা আঠদিনৰ মূৰত দেৱবাৰে এপৰ বেলি আছোতে শ্ৰীশ্ৰীৰুদ্ৰসিংহ মহাৰাজা স্বৰ্গী হল। ১৬৩৩ (১৬৩৬) শকৰ ভাদ্ৰৰ মাসত। ভোগ্য ১১ (১৮) বছৰ ৬ মাহ। ২৪৮॥

স্বৰ্গদেৱ শিৱসিংহ।—সেইবেলাই বৰজনা গোহাঁইক বৰচ'ৰাতে হেঙ্গলাঙ্গত বহুৱাই তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়া প্ৰমুখ্যে বৰুৱা ফুকন সকলেও সেৱা কৰি ৰজা পাতিলে। পাতৰ বৰফুকনত সংশয়ে সেইৰাতি

সকলেও অস্ত্রে-শস্ত্রে সাৱধান হৈ ববচ'ৰাতে ৰজাদেৱক আৱৰি উজাগৰে আছিল। আৰু ববতুৱাৰত আছিল হুৱৰা ভিতৰুৱাল ফুকন, পানীদুৱাৰত মিৰি-সন্দিকৈৰ দিহিঙ্গীয়া ফুকন। ২৪৯ ॥

নাচনিয়াৰ ছোৱালীৰ মৃত্যুদণ্ড।—আনাদিনা উজাই আহিবলৈ যুক্তি হ'ল। এনেতে ৰাজাদেৱৰ লগত যাবলৈ ওলোৱা তিনিজনী নাচনিয়াৰ ছোৱালী, তাৰ এজনী অশুচি হ'ল, এতেকে চাৰিদিন সেই নিয়মে থাকিল। শুক্রবাৰে মৰাজনা ৰজাদেৱক নাৱত তুলি ঘনচাম পাচনি ববাক পঠাই সেই তিনি ছোৱালীক চেপি মাৰি ঠেঙ্গতলতে দিলে। ২৫০ ॥

শিৱসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ শিঙ্গৰীঘৰ আৰোহণ।—পাচে কুঁৱৰীগঞা ফুকন-বুঢ়াগোহাঁই, ওপৰজনাৰ পুতেক ববচেটিয়া গোহাঞি দুজনাক মুৰকৈ দি উজাই পঠালে। পাচে ৰাজাদেৱে ববফুকনক বন্দী কৰি লৈ উজাই আহি ৰঙ্গপুৰলৈ আহিল। মৰাজনা ৰজাদেৱক চুপগোৰাত থলেনি। তাতে একপক্ষৰ মুৰত আহিনত ফুকন-বুঢ়াগোহাঁইৰ মৃত্যু হ'ল। কাতিত ৰাজাদেৱৰ মৈদাম বান্ধিলে। আঘোণত কৰ্ম্ম কৰিলে পৰ্ণদাহ কৰি। সমস্তে মহাজনসৱক আনি সভা কৰি দান-দখিণা কৰিলে। ফাগুনত শিঙ্গৰীঘৰ উঠি সিংহাসনত বসিল। নাম ললে শিৱসিংহ। সাতদিন ৰঙ্গ-আনন্দ কৰি তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়া প্রমুখ্যে সকলকো বঁটা-প্রসাদ যোগ্যানুসাৰে দিলে। আতপাচে বহাগত আওবৰ কলে। ২৫১ ॥

নাচনিয়াৰ ফুলমতী।—লাখটকীয়া কোচৰ ঝীয়ৰী ৰাজাদেৱৰ ধাই আছিল। সেই ধাইকো চাঙ্গত তুলিলে। আৰু চিনাতলীয়া নটৰ ঝীয়ৰী, নাম ফুলমতী, নাচনিয়াৰ আছিল। তেওঁকে ববকুঁৱৰী পাতি ববৰজা নাম দিলে, ছত্রো দিলে, হস্তীতো তুলিলে, ভায়েকক ববপাত্র পাতিলে। দদায়েক এটাক তিপমীয়া ফুকন পাতিলে, এটাক ঢেকিয়াল বৰুৱা পাতিলে। আহমবো পূৰ্ব্ব ধাৰাণ গুচাই মৰাক পোৰালে, আৰু ঠাকুৰীয়া মহাজনসকলক আনি আউনিআটিত

গড়মূৰত সেৱা কৰাই শ্ৰীমূৰ্ত্তি ভাগৱত শালগ্ৰাম দেউৰি ভাগৱতী দি পূজা সেৱা কৰিব দিলে। আৰু অনেক অপকাৰ কৰিলে। এই এক দোষ। আৰু ফুলবাৰীক এৰি সমস্তো দেৱালয়ৰ মূৰ্ত্তিসকল অনাই সোণাৰীজানৰ বাহৰত থাকি লুইতত সেই মূৰ্ত্তিসকলক পেলোৱালে। পাচে শিলৰ পিতলৰ প্ৰতিমা কৰাই স্থানে-স্থানে দিলে। এই এক দোষ। আৰু নামদাঙ্গৰ কোলত পুখুৰী খানি দ'ল বান্ধি নাম থলে গৌৰীসাগৰ। পাচে সেই দোষে যুক্তি হৈ অনেক ললাট ভুঞ্জি মৰিল। ২৫২॥

দ্ৰৌপদী পৰ্ব্বতীয়া কুঁৱৰী।—আতপাচে তেওঁৰে সৰু ভনীয়েকক দিছিল মিৰি-সন্দিকৈৰ সলাল বৰগোহাঁইত। তেওঁৰে স্বালৰ দুটা লৰা হল। এনেতে ৰজাদেৱে কাঢ়ি আনি পৰ্ব্বতীয়া কুঁৱৰী পাতিলে, এখেতো লৰা এটা হল, তিপাম ৰজা পাতিলে। আগৰ দুটাৰ এটাক বৰগোহাঁই, এটাক শদিয়াখোৱা পাতিলে। আৰু কলঙ্কুপৰীয়া গোহাঞিবোৰৰ গাৰঁৰ কাখৰত পুখুৰী এটা খানি দ'ল বান্ধি মঠ-মণ্ডপ কৰি উৎসৰ্গি নাম থলে শিৱসাগৰ। আতপাচে উত্তৰে চিনাতলি বাহৰ কৰি তালৈকে ৰজাদেৱো সহিতে গৈ মাছপহু মাৰি ৰঙ্গ কৰিলে। তাতে শূল ধৰি পৰ্ব্বতীয়া আইকুঁৱৰী মৰিল। শ আনি পৰ্ব্বতত মৈদাম বন্ধালে। চিনাতলি বাহৰত যি ঠাইখানিত মৰিল তাতো দৌল বন্ধালে। ২৫৩॥

পুখুৰীপৰীয়া বুঢ়াগোহাঁই।—সেই সময়তে বাইলুঙ্গীয়া ডেকাজনা বুঢ়াগোহাঞি কাতিত মৰিল। আঘোণৰ ৯ দিন যাওঁতে দেওবাৰে শিৱসিংহ মহাৰজা চৰাইদেৱৰ ঘৰতে খুনমুঙ্গ কৰিবলৈ গৈ পুখুৰী-পৰীয়া ৰৰা মাউত-গোহাঁইক ৰজাদেও থকা ঘৰৰ ভিতৰলৈ সুমাই নি গোহাঞিৰ মূৰত মহাৰজাৰ চৰণ দি আশীৰ্ব্বাদ কৰি বোলে, "তোক মই গোহাঁই পাতিলো, মোৰ আশীৰ্ব্বাদে চিৰজীৱী হৈ থাকিবি। বৃদ্ধ অৱস্থা হৈ আঠুতে মূৰ লাগোক।" এইবুলি তামোল এমুঠি দিলে। আৰু কাপৰ দুসাজ দি বোলে, এসাজ্ কাপৰ পিন্ধি কথা

শুনি গোহাঁই হবি, যাওঁতে এসাজ পিন্ধি ঘৰলৈ যাবি। এইবুলি ওলাই গৈ চ'ৰাৰ টুপত থাকিব দিলে। পাচে মজিন্দাৰক অনাই শিখাই গোহাই পাতিব দিলে। মজিন্দাৰো গৈ চ'ৰাৰ টুপতে মহাৰাজাৰ আজ্ঞা শুনাই গোহাঁই পাতি বোলে, গোহাঁই তোমাক দেৱতা এইখান বুলিছে, বোলে, "আগে যেনেকৈ মোত আপাহ লগালে, সেই আপাহক পাইহে গোহাঁই পাতিছোঁ। পাচলৈকো যদি কোনো আপাহ পাম, তেবে গোহাঁইৰ যি চাউলকানি হল পো-নাতিলৈকো ৰহিব।" পাচে গোহাঁয়ে বোলে, "স্বৰ্গদেৱে যি বুলিছে, আপাহ পাইহে গোহাঁই পাতিছে, মই স্বৰ্গদেৱৰ চৰণত কোনোৰূপে আপাহ কৰিছোঁ ই নহয়, কিন্তু সেৱাৰ লব্ধ ঈশ্বৰ সেৱাতে সন্তোষ হৈ আপোনাৰ গুণকে প্ৰকাশ কৰেহতে, তেহে মোৰপৰা কোনো আখাৰ নহয়। আৰু যি বুলিছে পাচলৈকো আপাহ পাব লাগে, সিয়ো মোৰপৰা নহয়। মাতৃৰ গৰ্ভত থাকোঁতে বালকক ঈশ্বৰে অনুগ্ৰহ কৰি শিখাবোধ দি জন্ম কৰাই সেই ঈশ্বৰে। স্বৰ্গদেৱে যদি শিখাই-বুজাই লৈ কোনো কাৰ্য্য-কামত আপাহ পাই, তেবেসে মোৰো চাউলকানি হুব, পো-নাতিলৈকো ৰহিব। মোৰপৰা কোনো-ৰূপে নহয়।" পুতেককো লড়িগোহাঞি পাতি দুটা ঘোৰা দি বোলে, আতে উঠি দুয়ো বাপেক-পুতেক ঘৰলৈ যাউক। ২৫৪॥

আঁকৰী গাভৰু সৰ্ব্বেশ্বৰী বৰকুঁৱৰী।—আতপাচে মাদুৰিয়াল লাইথপনা বৰগোহাঁইৰ পুতেক ভগাজনা সলাল বৰগোহাঁইৰ জীয়েক আঁকৰীগাভৰুক কালুগঁৱা বৰপাত্ৰে নিছিলে। তেওঁকে আনি মহাৰাজা বৰকুঁৱৰী পাতিলে। ১৬৬১ শকত। ২৫৫॥

শিৱসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ মৃত্যু।—১৬৬৫ শকৰ পুষত নেজলগা তৰা এটা ওলাইছিলে। পুষ, মাঘ, ফাগুন, তিনি মাস আছিল। ১৬৬৬ শকৰ আঘোণৰ ১০ দিন যাওঁতে শুক্ৰবাৰে চাৰিদণ্ড ৰাতি আছোতে শিৱসিংহ মহাৰাজা স্বৰ্গী হল। ২৫৬॥

উগ্ৰসিংহ তিপাম ৰজাৰ সিংহাসনলৈ উত্থম।—চাৰিঙ্গৰজা,

বাটঘৰীয়া গোহাঁই, ভোবোলা গোহাঁই, কালশিলা গোহাঁই, এই চাৰি ভায়েক কোলতে আছিল। পুতেক তিপাম ৰজা অন্তৰ্জলৰ গাঁতত পানী দি ভৰিৰ বুঢ়াআঙ্গুলিত ধৰি আছিল। পুখুৰীপৰীয়া বুঢ়াগোহাঞি, কালুগএগ্রা বৰপাত্ৰ-গোহাঞি, মাহুৰিয়াল সলাল মৌ তেওঁৰে ভায়েক বিৰাই ন-ফুকন, দদায়েক কথাসোধা ফুকন, বকথিয়াল ৰূপচন্দ্ৰ বৰবৰুৱা, লানমুঙ্খ্ৰৰ ভিতৰুৱাল ফুকন, দুৱৰা বৰফুকনৰ পুতেক অভইপুৰীয়া ফুকন, আনো দুই-চাৰি চমুৱা বৰুৱা, এইসকলো মহাৰাজাৰ কোলতে আছিল। মিৰি-সন্দিকৈৰ দিহিঙ্গীয়া ফুকন মাজৰ দুৱাৰত আছিল। হাতীবৰুৱা ডেকাফুকন চ'ৰাৰ উজনি টুপতে আছিল। বকথিয়াল ৰাজনেওগ চ'ৰাৰ মাঝতে আছিল।

এনেতে কালুগএগ্রা বৰপাত্ৰ-গোহাঁই, দিহিঙ্গীয়া বৰগোহাঁই, দিহিঙ্গীয়া নাওবৈচা ফুকন, এই তিনিয়ে তিপাম ৰজাৰ ফাল হৈ ভিতৰুৱাল মানুহ লিগিৰা প্ৰমুক্ষে সমস্তে এঠাই হৈ তিপাম ৰজাক ৰজা পাতিবলৈ মন্দিলে। মহাৰাজা স্বৰ্গী হলতে তিপাম ৰজা ৰজাদেৱৰ ভৰি এৰি উঠি আহি গা ধুই দা, বাক, বৰচা, যাঠি, কাণ্ড, ধনু লোৱাই ওলা বুলি সাষ্টম হল। এনেতে পুখুৰীপৰীয়া বুঢ়াগোহাঁই বকথিয়াল বৰবৰুৱায়ে তিপাম ৰজাক বুলিলে বোলে, "ৰজাৰ ভাই ৰজা আছে, ৰজাৰ পো ৰজা আছ। তইঁতে ৰজা নুহই কোনোবা হুবনিকি? লিগিৰা লৰাৰে যে সাষ্টম হৈ ওলাইছা, ক'তবা ৰণ হৈছেনিকি? তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়া, বৰুৱা ফুকন সমস্তে পাতিলেহে ৰজা হুব পাই। লিগিৰাপোৱালিয়ে পাতিব পাইনিকি?" বুঢ়াগোহাঁয়ে চাৰিঙ্গৰজাক বুলিলে, কি চাইছ, তিপাম ৰজাৰ হাতত ধৰ। এই বুলিলতে হাতত ধৰিলে। চাৰিঙ্গৰজাৰ হাতত দা আছিল। তিপাম ৰজা দা গুচা বুলি আজোৰ মাৰিলে। বুঢ়াগোহাঁয়ে বোলে, মোৰো সৰু দাখানি দে। বুঢ়াগোহাঁয়ে বোলে, যি দা দিবি তাৰ পেটৰ লৰাকো চিৰি কাটিম। এই বুলি চাৰিও ভায়েকক তিপাম ৰজা সহিতে উলিয়াই আনিলতে মিচাঙ্গত ভিতৰুৱালমথায়ে ভেঁটি

ধৰিলে। এনেতে বুঢ়াগোহায়ে বকৰাক বোলে, কি চাইছ? কাটিলেচোঁ। এনেতে চাংমাই লিগিৰা লাইধনে দা এখান আনি দিলে। সেই দা হাতত লৈ টোৰালতে ভাগিল। ওলাই আহি বাটঘৰ পালেহি। তাতো তেনেকৈ ভেটি ধৰিলে। ২৫৭॥

প্ৰমত্তসিংহ ৰজালৈ বুঢ়াগোহাঁইৰ উপদেশ।—সেইৰূপে সিহঁতকো বোলামতাকৈ ভঙ্গাই দোলাকাখৰীয়া চ'ৰা পালেহি। তাতো লুখুৰাখনৰ চাৰিকুৰি বাকৰতীয়েৰে তাৰে ভিতৰৰ দিহিঙ্গীয়া নগা লিগিৰায়ে ধৰিলে। তাকো সেইৰূপে ভঙ্গাই আনি ৰৰচ'ৰা তুলি বুঢ়াগোহাঁয়ে, ৰৰবৰুৱায়ে বুলিলে, "চাৰিঙ্গৰজা তোমাক আমি ৰজা পাতিলোঁ।" এইবুলি বুঢ়াগোহাঁয়ে হাতত ধৰি হেঙ্গদাঙ্গত তুলি বোলে, ৰজাৰ ভাই ৰজা হল, বকৰা ফুকন প্ৰমুক্তে সকলো ৰাজ্যে সেৱা কৰ। পাচে সকলেও সেৱা কৰিলে, বুঢ়াগোহাঁয়ে ৰজাদেৱক বুলিলে, "তোমাক মহাপ্ৰভু ৰাজপদক দিলে। সন্তক পালন, দুষ্টক দণ্ডি, প্ৰাণীৰ সুখ-দুখ বিচাৰ, তোমাৰ ইহে ধৰ্ম্ম। আৰু ডাঙ্গৰ বৃক্ষৰ আশ্ৰয়ত যেনেকৈ তাপ আদিক নাপাই ককাই ৰজাদেৱৰ আশ্ৰয়তে তেনেকৈ দেৱকো দেশৰ প্ৰজাৰ দোষেগুণে নাপাইছিলে। আজি ধৰি পৰমেশ্বৰে দোষ-গুণৰ আশ্ৰয় কৰালে। যি কাৰ্য্যৰপৰা দোষ হই, যি কাৰ্য্যৰপৰা গুণ হই, আকো স্বৰ্গদেৱে নিয়ম কৰিব লাগে। আৰু তোমাৰ তিনিটি ভাই আছে, ইবোৰকো পুত্ৰৱতে প্ৰতিপালন কৰিব লাগে। ইবোৰেও পিতৃবোধে সেৱা কৰিব লাগে। পাচলৈকো বৰ-সৰু ক্ৰমে প্ৰবৰ্ত্তিব লাগে। আৰু তিপাম ৰজাকো নেৰিবা। পুত্ৰৱতে স্নেহ দায়া কৰিবা।" এইবুলি বুঢ়াগোহাঁই শ ধুৱাই কাপোৰ জাপিবলৈ চাঙ্গলৈ উঠি গল। মাঘৰ ২০ দিন যাওঁতে দেওবাৰে শিৱসিংহ ৰজাক ৰজাক বুঢ়াগোহাঁয়ে পৰ্ব্বতত নি মাটি দিলে। ২৫৮॥

ৰাজদ্ৰোহীৰ দণ্ড বিধান।—যাতো ৰাজদ্ৰোহক মন কৰিলে, এতেকেহে কালুগঁয়া ৰৰপাত্ৰক ভাঙ্গি কেন্দুগুৰীয়া ৰৰপাত্ৰৰ পুতেকক

বৰপাত্ৰ পাতিলে। দিহিঙ্গীয়া বৰগোহাঁইক ভাঙ্গি লাইথপনা বৰ-গোহাঁঞিৰ পুতেক খামচং গোহাঁইক বৰগোহাঁই পাতিলে। আত-বাজে ঢেকিয়াল বৰুৱা, তাৰে পুতেক লড়িগোহাঁই, তিপমীয়া ফুকন, লিগিৰা বিৰহ নগা, আনো বাৰুৱতী প্ৰমুখ্যে সকলো লোৱা লগাই হাতীশালত বন্দী কৰি থলে। ফাগুনত মহাৰাজাৰ কৰ্ম্ম কৰিলে। সকলো মহাজনসবক অনাই হৰিসেৱা কৰাই অনেক দান-দখিণা কৰিলে। চৈত্ৰৰ দ্ৰোহীসকলক সোধপোচ কৰি অল্প দাই যিসবক পালে, তাক দণ্ড কৰি ঘৰলৈ খেদিলে। তিপমীয়া ফুকনক, ঢেকিয়াল বৰুৱাক, তাৰে পুতেক নগা, আনো দুৰাচাৰিক নাক-কাণ কাটি দণ্ড কৰি ভেজিত পাতিলেনি। ২৫৯॥

প্ৰমত্তসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ শিঙ্গৰীঘৰ আৰোহণ।—১৬৬৭ শকৰ আহাৰৰ তিনিদিন আছোতে শুক্ৰবাৰে পুৱাতে শিঙ্গৰীঘৰ উঠিল। দুপৰ চাৰিডাঁৰ মৰাত তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়া গৈ ৰজাসেৱা কৰি তিফাইত মাটি দি ওলাই আহিল। পাচে ৰজাদেৱে মিঠাবগৰী হাতীক পৰ্ম্মাই মাউতক আনিব দি টঙ্গি বন্ধাই ভাঙ্গকাকৰে পৰা উঠি চেং আনিবলৈ গল। চেংঘৰতো হাতীৰপৰা চাঙ্গলৈ উঠি ডিঙ্গিত চেং লৈ সেইৰূপে আহি তাঙ্গকাকে নামি গৈ খাইলতৰ কোঠাত আঁৰকাপৰ তৰি তাৰ ভিতৰতে ডিঙ্গিত চেং লৈ বহি আছিল। আঁৰকাপৰৰ বাজে উত্তৰা-দখিণাকৈ সিংহপীৰাত পাতিছিলে, তাতে উঠিবলৈ সিংহপহৰ খুৰাৰে উত্তৰফালে চাপৰ-ওখ ক্ৰমে তিনিখানি পীৰা পাতিছিলে। তিনিৰ ওপৰতে তিনিখানি তলচা। সেই সিংহপীৰাত উঠোতে বুঢ়াগোহাঞে সোঁহাতৰ ফালৰ পূবৰ খুৰাত, বৰগোহাঁয়ে ধৰিছিলে পচিমৰ খুৰাত, বৰপাত্ৰই বৰবৰুৱাই দখিণ দুই খুৰাত। সিংহপীৰাত এক সিংহৰ ঠগাৰ নিয়মে। তাৰ ওপৰত সিংহপত্ত লগোৱা টঙ্গিপীৰা পাৰিছিলে। সেই টঙ্গিপীৰাতে পচিমৰ ফালে সাপ এটা কৰিছিল। ৰজাদেৱে ডিঙ্গিত চেং লৈ দখিণৰ মুখে বুঢ়াগোহাঞিৰ মূৰত হাত দি সেই সিংহপীৰাত উঠি পূবলৈ মুখে পছিমলৈ পিঠি দি সেই সাপতে আউজি

বহিল। বাইলুঙে বাখাম কৰিলে, ন-জাই হিলৈ মাৰিলে, ৰবঢাক আদি কৰি সমস্তো বাদ্য বজালে।

সেই সময়ত ৰজাদেৱে তিনিজনা ডাঙৰীয়া, বৰবৰুৱা, আহম ভণ্ডাৰ বৰুৱা, বাইলুঙ তিনিটা, আতবাজে কেও নাই। নামোতে বুঢ়াগোহাঁঞিৰ যুৰত হাতদি নামিল। দেওধাইবোৰে সোমাই গৈ বাখাম কৰিলে, ৰজাদেৱে আঁৰকাপৰৰ ভিতৰত চেং থৈ আহি টুপত নড়াপীৰাত বহিলহি। তাতে ভণ্ডাৰী বৰুৱাবোৰে তামোল, পাণ, চাউল, হাঁহকণী, কাপৰ লৈ লিখন কৰিলে। আৰকাপৰ দাঙিলত তিনিজনা ডাঙৰীয়া প্ৰমুক্ষে বৰুৱা ফুকন সমস্তেও ন-বাৰ সেৱা কৰিলে। সকলো ওলাই আহিল। ডাঙৰীয়াসকল চটাইচৰাতে বহিলহি। হোলোঙত সকলেও সাজ খালে। আতবাজে দুড়াঁৰ বেলি আছোতে ন-খুপীয়া সিংহাসনত বসিল। তাতে তিনিজনা ডাঙৰীয়া লিখন কৰি বৰুৱা ফুকন সমন্বিতে সাতবাৰ সেৱা কৰিলে।

সিংহাসনৰ পৰা নামি হোলোঙৰ উজনিফালে মথৰিৰ কাথৰত নড়াপীৰা পাৰি তাতে উঠি থিয় হুই যাঠিয়েৰে খুচি শুকুলা ম'হ এটা মাৰিলে, তিনিজনা ডাঙৰীয়াও ক'লা ম'হ এটা মাৰিলে। সাতোদিন এইক্ৰমে মাৰি ৰঙ্গ-আনন্দ কৰিলে। চেঙ্গকো অনা নিয়মে আঠদিনৰ দিনা নি দেওঘৰত থৈ আহোতে দোলাৰে আহিল। ডাঙৰীয়া সকলো চটাইচ'ৰাতে নিয়মে বহি আছিল। সেই সময়তে ৰঙ্গ-আনন্দ চাবৰ অৰ্থে জয়ন্তা কছাৰীৰ কটকীক মহাৰাজা বৰুৱা সহিতে সমালোচন হৈ আনিব দিলে। পাচে তিনিজনা ডাঙৰীয়াত সুধিলে। বৰগোহাঁই ৰবপাত্ৰ বোলে, এনে সভালৈ আনিব লগা। বুঢ়াগোহাঁয়ে বোলে, জয়ন্তা কছাৰী দুখান ৰাজ্য স্বৰ্গদেৱৰ পুথাও-পুলিনৰ থাপিত-সাঁচিত। স্বৰ্গদেৱৰ কৃপা ৰজা সিহঁতৰ অপৰাধ পাই দুয়ো ৰাজ্য মাৰি তাৰ পাত্ৰ-মন্ত্ৰী সমন্বিতে ৰাজাক ধৰি আনিলে। সেয়ে যি নিৰন্ধ কৰি গল কছাৰী তাতে বহিল, জয়ন্তা নবহিল। সেই অপৰাধতে ১৪ বৎসৰ বন্দী কৰি থৰা হৈছে। কছাৰীক সভা দেখাব লাগে।

জয়ন্তাক দেখাবলৈ ভাল নহয়হেন দেখি। যদি দেখুৱা হল, এই ১৪ বৎসৰ বন্দী কৰি থবৰ প্ৰয়োজন নহল। তথাপি আনি সভা দেখালে। ৰজাদেৱৰ লিখনত ৰৰফুলাম কাপোৰ কুনমিনে সহিতে সাজকাপোৰ এশৰাই, সোণ পাঁচটকাৰ টেমি এটা, তিনি টকাৰ বৰৈ দিয়া কেঁক একজোৰ, দুই টকাৰ কলক এজোৰ, ২৮ ৰূপৰ বটা এটা, দুই টকাৰ কলক এজোৰ, গাহৰি দুটা, কুকুৰা দুইজোৰ, ৰাজহাঁহ দুইজোৰ, বন্দী-বেটী দুটা, মতা ম'হ ২টা, গাঁৰতী গৰু ১ হাল।

পাঁচ দিনৰ মূৰত মঙ্গলবাৰে ২ পৰ ৪ ডাঁৰ মৰাত তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়া গৈ টুপৰপৰা সেৱা কৰিলে। বৰগোহাঁইৰ ঝী বৰজনা আইকুঁৱৰীদেৱক ঘৰৰ মাজতে ৰহিছিলে। গাইপতি ৩০ শৰাইয়েৰে ৰৰফুলাম কাপৰেৰে সাজকাপৰ একো শৰাই, সোণ ৫ টকাৰ টেমি হাৰকলক ২, ২৪ ৰূপৰ বটা এটা, কলক ২, বেটী ১, ম'হ এজনী, গীৰতী গৰু ১ হাল, গাহৰি ২, হাঁহ ১ জোৰ, কুকুৰ ২ জোৰ দি সেৱা কৰিলে। মাঘত আওবৰ কলে। ২৬০॥

স্বৰ্গদেৱৰ চ'ৰাত ৰাণীৰ ৰূপ কটকী।—১৬৬৭ শকৰ ফাগুনত বুঢ়াগোহাঁয়ে ৰাণীৰজাৰ ৰূপক তুলিলে। বিদ্যানিবাস কটকীয়ে ভেটালে। পাচে বুঢ়াগোহাঁয়ে বোলে, বিদ্যানিবাস, ৰাণীৰ ৰূপত সোধ, সি যেখন আছে স্বৰ্গমহাৰাজাৰ বন্দী-বেটা থলপৰ্ব্বতৰ সকলৰো কুশল? ই আহিবৰ বা কতদিন হল, পথত আহোঁতে বা ভয়-সংশই কি পালে? বিদ্যানিবাসে সুধিলত ৰাণীৰ ৰূপে বোলে, আমি যেতিয়া আহোঁ স্বৰ্গমহাৰাজাৰ বন্দী-বেটা থলপৰ্ব্বত সকলৰো কুশল, আমি আহিবৰ অহা-থকাই পাচ পক্ষ হৈল। পথে-ঘাটেও ভয়-সংশয় নেপালোঁ। গোহাঁয়ে বোলে, স্বৰ্গমহাৰাজাৰ বন্দী-বেটা থলপৰ্ব্বতৰ ইহতে সমস্থিতে যে কুশলে থাকিব আমাৰো অভিমত এইয়েহে। ৰাণীৰ ৰূপে বোলে, গাৰো মিকিৰ আমি, পৰ্ব্বতৰ মাজত থাকো, বাটৰ জেঙ্গ পথৰ কুকুৰ বুলি গৰু হাড়টো দিছিল। সেয়ে গুচিছে। আমাৰো বল টুটিল। তাকে পাই খাবৰ

নিমিত্তে সিহঁতে মোক পঠাই দিছে। আমি দেৱতা ঈশ্বৰক কিকৈ লাগ পাম, তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়াৰ পৰাহে হয়। গোঁহায়ে বোলে, বিদ্যানিবাস, বাণী ৰূপত ক, প্ৰভু ৰামচন্দ্ৰত বনৰ বানৰে ভক্তিৰূপে প্ৰাৰ্থনা কৰিলত তাৰো বাঞ্ছিত সিদ্ধ হৈছে। গাৰো মিকিৰ ইহঁতো তাৰেহে লগৰ মানুহ। স্বৰ্গমহাৰাজায়ো ৰামচন্দ্ৰৰ······ (এইখিনিতে পুথিৰ অন্ত পৰিল, আৰু পাত নাই।—সম্পাদক।) ২৬১ ॥

চতুৰ্থখন বুৰঞ্জী

ওপৰজনা দিহিঙ্গীয়া ৰজাৰপৰা গৌৰীনাথসিংহ স্বৰ্গদেৱলৈকে

ওপৰজনা দিহিঙ্গীয়া ৰজা।—দিহিঙ্গীয়া ৰজাদেৱৰ শক লাক্লি তামৌ। আহোম নাম চুহুম্‌মুঙ্গ। ৰজা হুই হুই বৎসৰৰ পাচত চুটিয়াক যুজিছে। তাৰ ৰাজ্য মাৰি বহুত দ্ৰব্য পাইছে। এই আপাহতে ফুলুঙ্গ-খামপেঙ্গ বুঢ়াগোহাঁইক ৰাজমন্ত্ৰী গুচাই ফ্ৰাচেঙ্গ-মুঙ্গক ৰাজমন্ত্ৰী পাতিছে। এই ফ্ৰাচেঙ্গমুঙ্গ গোহাঞেই চুটিয়া ৰজাৰ কেকোৰাদোলা-মাৰিকে ওপৰলৈ পোনাই তাৰ তলত পঢ়ী লগাই কেকোৰাদোলা কৰি স্বৰ্গদেৱকো দিলে, তিনিজনা ডাঙ্গৰীয়াও ললে। তলচাতো বঙ্গা হালধীয়া ক'লা কেপ দি স্বৰ্গদেৱকো দিলে, ডাঙ্গৰীয়া তিনিজনাও ললে। আৰু চকী হাট ঘাট ফাটৰ নিৰ্ব্বন্ধ কৰিলে, হিলৈচৰা পালে, আবোয়ান ললে। বাৰে-বৎসৰ থাকি আইতনীয়া নৰাক মাৰিছে। দুই বৎসৰ থাকি দেৱৰগাঞো মৰঙ্গি মাৰিছে, কছাৰী মাৰিছে। দুই বৎসৰ থাকি উত্তৰকোলৰ বাৰে-ভূঞাক ধৰিছে। ভূঞাহতক জিনি বৰোয়াল টঙ্গালি জমনড়া মমচাট কৌপতীয়া জাপি ললে। এক বৎসৰ থাকি সলাত গড় বান্ধিছে। এক বৎসৰ থাকি বটা টেমনি মাৰিছে। তিনি বৎসৰ থাকি তুৰ্ব্বকক যুজিছে। সেই তুৰ্ব্বকৰ যুদ্ধত আমাৰ গৰ্গঞা ৰজা, যুৱৰাজা, দেৱৰাজা, তিনিজনা কোঞৰ দিহিঙ্গীয়া ৰজাৰ পুতেক সেই কোঞৰালি কালত সেই ৰাজাৰ আজ্ঞাৰেই তুৰ্ব্বকক যুজিছেগৈ। সেই যুদ্ধত ফ্ৰাচেঙ্গমুঙ্গ বৰগোহাঞি পৰিছে, ঘৈণীয়েক গাভৰুও পৰিছে।

তেওঁৰ পাচত যিজনাক বৰগোহাঞি পাতিলে তেওঁৰ নাম থাও-মুঙ্গকিলিংখাম, তেওঁ যুদ্ধতে পৰিলে। চাঞচুংলুঙ্গ কুঙ্গবিঙ্গ পৰিল।